

การตลาดเมล็ดละหุ่งของไทย

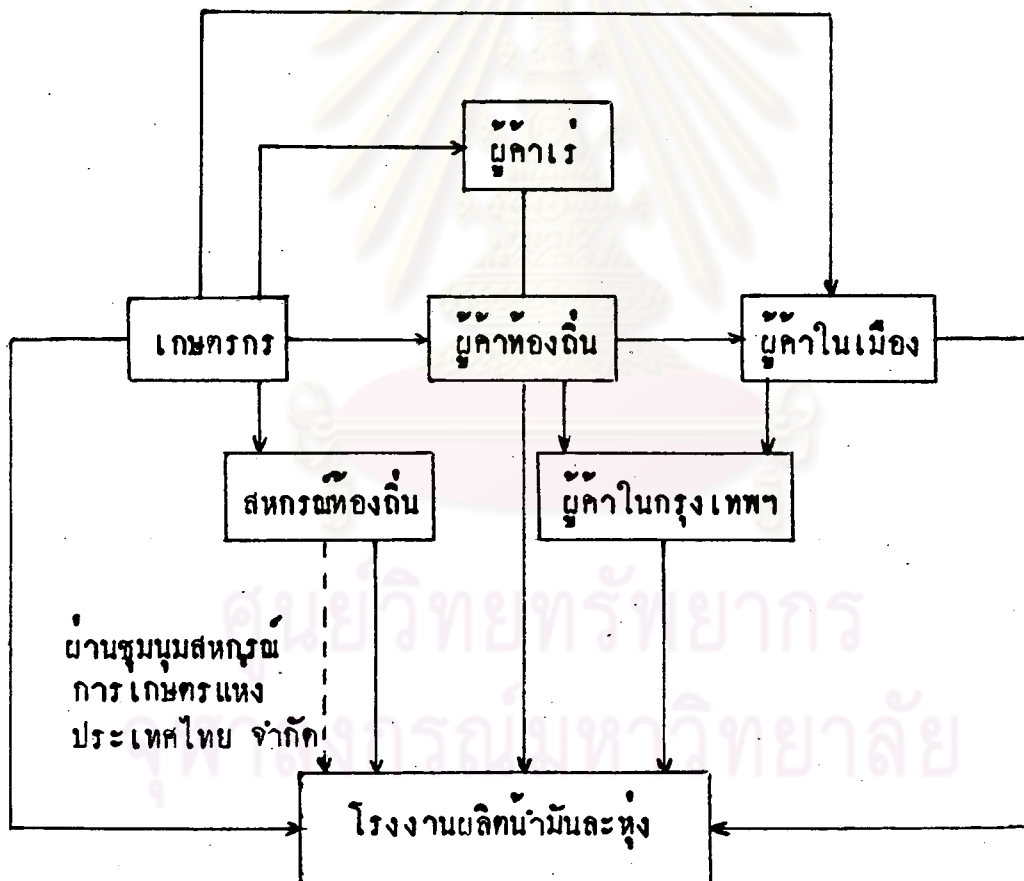
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 - 2521 ภาพการตลาดเมล็ดละหุ่งของไทยแจ่มใสมาก เนื่องจากตลาดต่างประเทศมีความต้องการเมล็ดละหุ่งสูง แต่ผลผลิตของโลกมีไม่เพียงพอ ทำให้ไทยเป็นผู้ส่งออกเมล็ดละหุ่งมากที่สุดในโลก แม้ว่าจะผลิตเมล็ดละหุ่งได้เพียงปีละประมาณ 30,000 - 44,000 เมตริกตัน หรือประมาณร้อยละ 4 ของผลผลิตเมล็ดละหุ่งทั้งหมดของโลกก็ตาม แต่ในกลางปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ โฉมหน้าของวงการค้าเมล็ดละหุ่งของไทยได้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมเคยเป็นผู้ส่งออกเมล็ดละหุ่งกลายเป็นผู้ห้ามการส่งเมล็ดละหุ่ง เนื่องจากต้องสงวนเมล็ดละหุ่งไว้ใช้ภายในประเทศ เพราะมีการผลิตน้ำมันละหุ่งในโรงงานที่มีเทคนิคและเครื่องจักรทันสมัยขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทยซึ่งต้องการใช้เมล็ดละหุ่งประมาณปีละ 30,000 เมตริกตัน ประกอบกับรัฐได้กำหนดราคารับซื้อเมล็ดละหุ่งขั้นต่ำไว้ด้วยเพื่อช่วยให้เกษตรกรและโรงงานมีความอยู่รอดทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงทำให้ความสำคัญของเมล็ดละหุ่งไทยในตลาดต่างประเทศลดน้อยลงไป อย่างไรก็ตาม สภาพการตลาดเมล็ดละหุ่งภายในประเทศยังเป็นอยู่เช่นเดิม กล่าวคือ การจำหน่ายเมล็ดละหุ่งจากเกษตรกรไปถึงโรงงานผลิตน้ำมันละหุ่ง หรือผู้ส่งออกต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหลายระดับด้วยกัน ทำให้มีการรวมตัวกำหนดราคารับซื้อเมล็ดละหุ่งจากเกษตรกรและเกษตรกรขายเมล็ดละหุ่งได้ในราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ฉะนั้น ถ้าหากได้มีการทบทวนขั้นตอนการจำหน่ายดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้การตลาดเมล็ดละหุ่งภายในประเทศเป็นไปโดยราบรื่น

โครงสร้างตลาดเมล็ดละหุ่งในประเทศไทย

ดังได้กล่าวแล้วว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกละหุ่งเป็นเพียงพืชรอง หรือปลูกตามหัวไร่ปลายนาเท่านั้น ปริมาณเมล็ดละหุ่งที่ผลิตได้จึงมีจำนวนเพียงเล็กน้อย แต่ผลผลิต

เมล็ดละหุ่งเหล่านี้จะไปถึงโรงงานผลิตน้ำมันละหุ่งได้ ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหลายทอดด้วยกัน เช่น ผู้ค้าเร่ ผู้ค้าท้องถิ่น ผู้ค้าในเมือง เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้รวบรวมเมล็ดละหุ่งจากเกษตรกรจำหน่ายให้กับโรงงานผลิตน้ำมันละหุ่ง ทั้งนี้ โครงสร้างตลาดเมล็ดละหุ่งภายในประเทศจึงมีความแตกต่างในการซื้อขายเมล็ดละหุ่งตามลักษณะของผู้ซื้อคนกลาง คือตลาดของผู้ซื้อคนกลางนั่นเอง

แผนภูมิที่ 1
โครงสร้างการตลาดเมล็ดละหุ่งในประเทศไทย

จากแผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนต่าง ๆ ของการจำหน่ายเมล็ดละหู่ มีดังนี้

1. การจำหน่ายเมล็ดละหู่ของเกษตรกร เกษตรกรจะขายผลผลิตเมล็ดละหู่ให้แก่ผู้ค้าเร่ ผู้ค้าท้องถิ่น ผู้ค้าในเมือง สหกรณ์ท้องถิ่น และโรงงานสกัดน้ำมันละหู่ เกษตรกรจะจำหน่ายเมล็ดละหู่ให้กับกลุ่มผู้รับซื้อ รายได้มากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับความคุ้นเคย ความสัมพันธ์และความสะดวกในการขายสินค้า เช่น เกษตรกรบางรายจะนำเมล็ดละหู่ไปขายให้กับผู้รับซื้อผลผลิตพืชไร่อย่างอื่นที่คุ้นเคยกันคืออยู่แล้ว หรือขายให้กับผู้ค้าที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินในการดำรงชีวิตและการลงทุนปลูกพืชไร่ชนิดอื่น เป็นต้น ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะขายเมล็ดละหู่เกือบทั้งหมดของผลผลิตที่ได้ให้กับพ่อค้าคนกลาง อันประกอบด้วย ผู้ค้าเร่ ผู้ค้าท้องถิ่น และผู้ค้าในเมือง เว้นแต่ ถ้าเกษตรกรเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็อาจขายผลผลิตให้กับสหกรณ์ท้องถิ่น หรือนำผลผลิตเมล็ดละหู่ไปขายให้กับตัวแทนรับซื้อของโรงงานผลิตน้ำมันละหู่ ถ้าได้รับความสะดวกในการนำสินค้าไปขาย

2. การจำหน่ายเมล็ดละหู่ของกลุ่มพ่อค้าคนกลาง พ่อค้าคนกลางจะรับซื้อเมล็ดละหู่จากเกษตรกร และขายให้กับกลุ่มผู้ค้าด้วยกันเองในราคาสูงขึ้นเมื่อเห็นว่าได้กำไรพอสมควร เช่น ผู้ค้าเร่ ขายเมล็ดละหู่ให้กับผู้ค้าในท้องถิ่น และในเมือง ผู้ค้าในท้องถิ่นจะขายเมล็ดละหู่ให้กับผู้ค้าในเมือง และผู้ค้าในเมืองจะขายเมล็ดละหู่ให้กับผู้ค้าในกรุงเทพมหานครหรือโรงงานผลิตน้ำมันละหู่ เป็นต้น พ่อค้าคนกลางเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงิน และเป็นผู้ที่คลุกคลีอยู่ในวงการค้าเมล็ดละหู่มานาน จึงสามารถกักตุนเมล็ดละหู่ไว้ได้มาก

3. การจำหน่ายเมล็ดละหู่ของสหกรณ์ท้องถิ่น สหกรณ์ท้องถิ่นจะรับซื้อเมล็ดละหู่จากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในราคาที่เป็นธรรม และจะนำเมล็ดละหู่ขายให้กับโรงงานผลิตน้ำมันละหู่โดยตรง หรืออาจผ่านความช่วยเหลือหรือบริการจากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด โดยไม่หวังผลกำไร

4. การรับซื้อเมล็ดละหู่ของโรงงานผลิตน้ำมันละหู่ บริษัทสยามน้ำมันละหู่จำกัด ซึ่งเป็นโรงงานผลิตน้ำมันละหู่ขนาดใหญ่ภายในประเทศ จะรับซื้อเมล็ดละหู่จากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าคนกลาง สหกรณ์การเกษตร หรือเกษตรกรโดยไม่จำกัดจำนวน เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำมันละหู่

ภาวะตลาดเมล็ดละหู่ในประเทศไทย

ตลาดเมล็ดละหู่ในประเทศไทย มีความเคลื่อนไหวอยู่เกือบตลอดเวลา จนกระทั่งมีการจัดตั้งโรงงานผลิตน้ำมันละหู่ขนาดใหญ่ขึ้นภายในประเทศ ซึ่งทำการผลิตเมื่อปลายปี พ.ศ. 2522 ภาวะตลาดเมล็ดละหู่ภายในประเทศจึงค่อนข้างคงที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดกรุงเทพมหานคร ไม่มีการเคลื่อนไหวเลย ดังนั้น การศึกษาถึงภาวะตลาด ความเคลื่อนไหวของตลาด ตลอดจนราคาเมล็ดละหู่ พอสรุปสาระสำคัญได้เป็น 2 ช่วงระยะเวลา ดังนี้

1. ภาวะการค้าในช่วงก่อนมีการผลิตในโรงงานผลิตน้ำมันละหู่ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2522

2. ภาวะการค้าในช่วงหลังมีการผลิตในโรงงานผลิตน้ำมันละหู่ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2522

1. ภาวะการค้าในช่วงก่อนมีการผลิตในโรงงานผลิตน้ำมันละหู่ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2522

เนื่องจากแต่เดิมนั้น ไทยยังไม่มีโรงงานผลิตน้ำมันละหู่ขนาดใหญ่ จะมีก็แค่เพียงโรงงานขนาดเล็กที่ผลิตน้ำมันพืชชนิดอื่น ๆ ด้วย ซึ่งเป็นโรงงานแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยผลิตน้ำมันละหู่เป็นครั้งคราวตามปริมาณการสั่งซื้อจากต่างประเทศ ซึ่งมีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ความต้องการเมล็ดละหู่ภายในประเทศมีน้อยมาก ผลผลิตเมล็ดละหู่ที่ผลิตได้ทั้งหมดจึงส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ภาวะตลาดเมล็ดละหู่ภายในประเทศจะมีความเคลื่อนไหวโดยขึ้นกับความต้องการ เมล็ดละหู่ไทยในตลาดต่างประเทศ ปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้ในแต่ละปีทั้งของประเทศไทยและของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หอค้าส่งออกซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร จะเป็นผู้คอยกำหนดราคาเมล็ดละหู่ที่ซื้อขายกันภายในประเทศ โดยถือเอาราคาเมล็ดละหู่และน้ำมันละหู่ในตลาดโลกเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ ความเคลื่อนไหวของราคาเมล็ดละหู่จะมีในระหว่างผู้รับซื้อเมล็ดละหู่ หรือหอค้าคนกลางด้วยกันเอง ส่วนราคาที่เกษตรกรขายได้มักไม่ค่อยมีความเคลื่อนไหว ถึงจะมีก็มีความเคลื่อนไหวแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ดูตารางที่ 6 และตารางที่ 7 ประกอบ)

ตารางที่ 6
ราคาเมล็ดละหุ่งที่เกษตรกรได้รับ

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัม

เดือน \ ปี	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523
มกราคม	5.82	3.68	3.29	4.46	3.29	5.47	6.40
กุมภาพันธ์	5.17	3.02	3.08	4.92	4.43	5.32	5.91
มีนาคม	5.08	2.96	3.44	4.95	5.02	5.80	6.37
เมษายน	5.00	2.85	3.45	4.47	5.00	5.36	5.53
พฤษภาคม	4.75	2.86	3.01	4.55	4.98	4.93	5.73
มิถุนายน	4.60	3.06	3.20	4.46	4.04	5.10	6.65
กรกฎาคม	4.55	2.84	3.61	4.78	4.97	5.66	6.17
สิงหาคม	3.98	3.52	3.12	4.29	4.65	5.21	6.75
กันยายน	4.00	3.56	3.97	5.21	5.78	5.05	5.87
ตุลาคม	3.67	3.19	4.00	4.85	5.40	5.12	6.83
พฤศจิกายน	3.40	2.71	4.05	5.35	5.40	5.19	6.08
ธันวาคม	3.33	2.60	4.74	4.75	4.91	5.80	4.88
เฉลี่ย	4.45	3.07	3.58	4.75	5.05	5.33	6.10

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 7
ราคาเมล็ดมะม่วงหูกขาวกรุงเทพมหานคร

บาท : กิโลกรัม

เดือน	ปี	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524
มกราคม		7.81	4.10	4.11	6.88	6.35	7.28	7.50	7.00
กุมภาพันธ์		7.62	3.77	4.66	6.89	6.34	6.69	7.50	7.00
มีนาคม		6.81	3.45	4.67	6.73	6.60	7.01	7.50	7.00
เมษายน		6.06	3.68	4.53	7.89	6.93	7.42	7.50	7.00
พฤษภาคม		5.74	4.02	4.70	6.48	7.10	7.38	7.50	7.00
มิถุนายน		5.78	4.35	5.16	6.36	7.58	7.35	7.50	7.00
กรกฎาคม		4.88	4.29	6.19	6.34	8.47	7.42	7.50	7.00
สิงหาคม		4.89	4.39	5.98	6.49	8.49	7.50	7.50	7.00
กันยายน		4.50	4.65	5.86	7.00	8.33	7.50	7.50	7.00
ตุลาคม		4.40	4.40	5.67	7.18	8.33	7.50	7.50	7.00
พฤศจิกายน		3.74	4.00	6.03	6.97	7.72	7.50	7.50	7.00
ธันวาคม		3.90	4.00	6.55	6.68	7.34	7.50	7.50	7.00
เฉลี่ย		5.51	4.09	5.34	6.82	7.74	7.34	7.50	7.00

ที่มา : สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.

ปี พ.ศ. 2517 - 2519 ความเคลื่อนไหวของราคาเมล็ดลู่ที่ตลาด กรุงเทพมหานครมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากปริมาณผลผลิตเมล็ดลู่ของโลกมีปริมาณสูงขึ้น ราคาเมล็ดลู่ที่ส่งออกของไทยจึงลดลง เป็นผลให้ราคาเมล็ดลู่ภายในประเทศลดลง ด้วย ไม่ว่าจะเป็นราคาที่ตลาดกรุงเทพมหานครหรือราคาที่เกษตรกรขายได้ เช่น ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้ 4.45 บาทต่อกิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2517 ลดลงเหลือกิโลกรัมละ 3.58 บาท ในปี พ.ศ. 2519 ซึ่งลดลงประมาณร้อยละ 20 เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2520 - 2521 ราคาเมล็ดลู่เริ่มเคลื่อนไหวสูงขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากผลผลิตเมล็ดลู่ของโลกใกล้ลดลงโดยเฉพาะประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ คือ ประเทศบราซิลและอินเดียซึ่งได้ห้ามการส่งออกเมล็ดลู่ด้วย ประกอบกับไทยสามารถขยายตลาดไปยังประเทศในทวีปยุโรป ทำให้ราคาภายในประเทศเคลื่อนไหวสูงขึ้น

จากต้นปีจนถึงกลางปี พ.ศ. 2522 ราคาเมล็ดลู่ยังมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกือบถึงปลายปี พ.ศ. 2522 ความเคลื่อนไหวของราคาเมล็ดลู่ภายในประเทศเริ่มทรงตัว อันเป็นผลเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงงานผลิตน้ำมันลู่ขนาดใหญ่ขึ้นภายในประเทศ คือ บริษัทสยามน้ำมันลู่ จำกัด ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2520 โดยได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 และเริ่มดำเนินการผลิตในวันที่ 19 กันยายน 2522

2. ภาวะการค้าในช่วงหลัง ที่มีการผลิตในโรงงานผลิตน้ำมันลู่ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2522

หลังจากที่ได้มีการจัดตั้งโรงงานบริษัทสยามน้ำมันลู่ขึ้นภายในประเทศ ภาวะการค้าเมล็ดลู่ภายในประเทศได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ แทนที่ไทยจะส่งลู่ในรูปของเมล็ดลู่ต่อไป ก็จะหันมาส่งออกในรูปน้ำมันแทน เพราะโรงงานผลิตน้ำมันลู่ดังกล่าวมีกำลังการผลิตปีละ 13,000 ตัน และต้องการใช้เมล็ดลู่เป็นวัตถุดิบประมาณปีละ 30,000 ตัน ซึ่งผลผลิตเมล็ดลู่ภายในประเทศมีประมาณปีละ 30,000 - 44,000 ตัน และถ้าหากมีการส่งออกเมล็ดลู่ต่อไปแล้ว เกรงว่าจะเกิดการขาดแคลนขึ้นได้ บริษัทสยามน้ำมันลู่ จำกัด จึงได้ขอให้รัฐบาลใช้มาตรการควบคุมการ

ส่งออกพร้อมกับให้หลักประกันแก่เกษตรกรในการขายสินค้าด้วย ในที่สุดคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบด้วยกับมาตรการดังกล่าว เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2522 โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ 2 ประการ¹ คือ

1. ปริมาณที่ควบคุมการส่งออก จะกำหนดเป็นระยะ ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาวะการผลิตและการค้าเมล็ดลู่ ซึ่งถ้าผลผลิตเกินกำลังของโรงงานที่รับซื้อแล้ว รัฐบาลก็จะอนุมัติให้ส่งออกได้

2. ในปี พ.ศ. 2522 นี้ บริษัทฯ จะต้องทำการประกันราคาเมล็ดลู่ขึ้นค่ากิโลกรัมละ 5.65 บาท (ราคาหน้าโรงงานรวมกระสอบ) และจะรับซื้อในปริมาณไม่จำกัด ทั้งนี้ บริษัทฯ เพียงแต่รับซื้อเมล็ดลู่ในราคาประกันที่กรุงเทพฯ เพียงแห่งเดียวไม่ได้ แต่จะต้องขยายสถานที่รับซื้อในแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ ๆ อีกด้วย

การที่รัฐบาลได้มีมติเห็นชอบกับมาตรการดังกล่าวข้างต้น เพราะเห็นว่าเป็นการสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศโดยเฉพาะสินค้าเกษตร และการส่งสินค้าออกในรูปของวัตถุดิบย่อมไ้มูลค่าเพิ่มน้อยกว่าสินค้าที่แปรรูปแล้ว นอกจากนี้ผู้ที่อยู่ในวงการค้าเมล็ดลู่ต่างก็มีความเห็นว่า เป็นมาตรการที่ดีที่จะช่วยให้โรงงานและเกษตรกรอยู่ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะเกษตรกรนั้นจะมีหลักประกันในการจำหน่ายพืชผลของตนได้ไม่ต่ำกว่าราคาที่กำหนด แม้ว่าราคาในตลาดโลกจะต่ำกว่าราคาประกันก็ตาม และถ้าหากราคาเมล็ดลู่ยังคงอยู่ในเกณฑ์สูงต่อไปแล้ว ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกลู่กันอย่างเป็นล่ำเป็นสันกันมากขึ้น และหลังจากที่ได้มีมาตรการดังกล่าวแล้ว รัฐบาลโดยกรมการค้าต่างประเทศและกรมศุลกากร ก็ออกแจ้งความ เรื่องการส่งเมล็ดลู่ออกไปนอกราชอาณาจักร และปริมาณเมล็ดลู่ส่งออกนอกราชอาณาจักร (ภูมิภาคผนวก) ทั้งนี้ สรุปได้ว่าไทยได้ส่งออกเมล็ดลู่เป็นครั้งสุดท้ายอีกประมาณ 7,000 ตัน หลังจากที่ได้มีการผลิตน้ำมันลู่ในโรงงานแล้ว และนับตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ไทยไม่มีการส่งออกเมล็ดลู่อีกเลย ส่วนการประกันราคาเมล็ดลู่ หลังจากที่ได้มีการประกันราคาเมล็ดลู่

¹ แก้ว รัชมี "ส่งเสริมการค้าน้ำมันลู่ส่งออก" ข่าวพาณิชย์ (5 กันยายน 2522)

ขั้นต่ำเป็นกิโลกรัมละ 5.65 บาท แล้ว ราคาก็ไต่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เป็นกิโลกรัมละ 6.50 บาท 7.00 บาท และ 7.50 บาท ในกลางปี พ.ศ. 2523 และต่อจากนั้น บริษัทสยามน้ำมัน
 ละหุ่ง จำกัด ได้ขอให้มีการทบทวนราคากันใหม่ เนื่องจากราคาน้ำมันละหุ่งในตลาดโลกมี
 ราคาต่ำลง ซึ่งมีผลมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของโลก โดยขอให้มีการพิจารณาถึงต้นทุน
 การผลิตเมล็ดละหุ่งของเกษตรกรเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดราคาซื้อขาย และขอลดราคา
 ซื้อขายลงเป็นกิโลกรัมละ 6.50 บาท ซึ่งฝ่ายที่เกี่ยวข้องคือ กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้า
 ต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจ
 การเกษตร กรมวิชาการเกษตร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ชุมชนสหกรณ์
 การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และบริษัทสยามน้ำมันละหุ่ง
 จำกัด ได้ร่วมกันสำรวจข้อมูลและพิจารณา กำหนดราคาซื้อขายขั้นต่ำหลายครั้งด้วยกัน จนในที่สุด
 ได้ยอมรับต้นทุนของเกษตรกรในการปลูกละหุ่งเป็นกิโลกรัมละ 4.58 บาท อย่างไรก็ตาม การ
 กำหนดราคาซื้อขายขั้นต่ำก็ยังไม่สามารถกำหนดราคาได้ เนื่องจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
 ไม่สามารถที่จะหาต้นทุนที่แท้จริงของเกษตรกรตามลักษณะการเพาะปลูกในลักษณะต่าง ๆ ได้
 เช่น การปลูกเป็นแบบพืชหลัก แบบหัวไร่ปลายนา และพืชแซม การนำเรื่องต้นทุนของเกษตรกร
 ในการปลูกละหุ่งมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดราคาซื้อขายเมล็ดละหุ่งขั้นต่ำ จึงไม่อาจหาข้อยุติ
 ได้ ดังนั้น จึงได้ยินยอมขายใช้ราคากลางที่เกษตรกรส่วนใหญ่และโรงงานอยู่รอด ทั้งนี้
 หากราคาน้ำมันละหุ่งในตลาดโลกสูงขึ้นก็จะได้มีการพิจารณาปรับราคาซื้อขายขั้นต่ำให้สูงขึ้นต่อไป

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ภาวะการค้าเมล็ดละหุ่งหลังจากการจัดตั้งโรงงานผลิตน้ำมัน
 ละหุ่งขนาดใหญ่ภายในประเทศแล้ว ไทยไม่มีการส่งออกเมล็ดละหุ่งอีกเลยในระยะต่อมา และ
 พ่อค้าคนกลางของชายเมล็ดละหุ่งให้แก่โรงงาน บริษัทสยามน้ำมันละหุ่ง จำกัด ราคาเมล็ด
 ละหุ่งที่ตลาดกรุงเทพมหานคร ทั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2522จนถึงปัจจุบัน จึงไม่มีการเคลื่อนไหว
 ราคาเมล็ดละหุ่งคงเป็นกิโลกรัมละ 7.50 บาท แต่ราคาที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มสูงขึ้น
 เรื่อย ๆ เนื่องจากความต้องการเมล็ดละหุ่งภายในประเทศ และการกำหนดราคาซื้อขายขั้นต่ำ
 ตลอดจนได้มีการส่งเสริมการปลูกละหุ่งกันอย่างจริงจัง โดยภาคเอกชนและรัฐบาลกันมากขึ้น

ต้นทุนการผลิตเมล็ดละหู่

ปัจจุบันนี้ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาคเอกชนและรัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการคำนวณต้นทุนการผลิตกันมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้ขายสินค้าได้ในราคายุติธรรมและเป็นพื้นฐานในการกำหนดราคาซื้อขายขึ้นหน้าโรงงาน บริษัทสยามน้ำมันละหู่ จำกัด แต่การหาข้อมูลตัวเลขเพื่อคำนวณต้นทุนนั้นไม่สามารถทำได้ง่าย เพราะเกษตรกรปลูกละหู่ในลักษณะแบบหัวไร่ปลายนาหรือพืชแซมเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ไร่ใดก็ตามที่มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพยายามคำนวณต้นทุนการผลิตเมล็ดละหู่ออกมา ซึ่งเท่าที่ปรากฏ มีดังนี้

1. การคำนวณต้นทุนการผลิตละหู่ ปีการเพาะปลูก 2522/23 โดยฝ่ายเศรษฐกิจการผลิตพืช กรมวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งคำนวณต้นทุนแบ่งตามรายเขตภาค และเฉลี่ยทั้งประเทศ โดยได้พิจารณาถึง

ก. ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นทั้งที่จ่ายเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดจะเป็นค่าใช้จ่ายของปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่เกษตรกรซื้อหรือเช่า ซึ่งจ่ายไปเป็นเงินสดหรือเงินเชื่อ หรือจ่ายเป็นผลผลิตที่ตนเองผลิตได้ ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด คือการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ของเกษตรกรเอง แต่ได้ประเมินเป็นค่าใช้จ่ายด้วยตามราคาของสินค้าหรืออัตราค่าจ้างในท้องถิ่น เช่นค่าแรงงานในครอบครัว และแรงงานแลกเปลี่ยน ตลอดจนค่าเมล็ดพันธุ์ของตนเอง ค่าใช้ที่ดิน ค่าเสียโอกาสของเงินลงทุน เป็นต้น

ข. ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วยค่าใช้ที่ดินและค่าเสื่อมราคาเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร กล่าวคือ ค่าใช้ที่ดินเป็นต้นทุนที่เกิดจากอัตราค่าเช่าที่ดินในท้องถิ่น ซึ่งรวมภาษีที่ดินอยู่ด้วย และคิดตามระยะเวลาการปลูกพืช นอกจากนี้ยังคำนวณจากส่วนของการเช่าแบบจ่ายเป็นผลผลิตด้วย โดยการประเมินจากราคาผลผลิตที่เกษตรกรขายได้ในท้องถิ่น ส่วนค่าเสื่อมราคาเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร เป็นต้นทุนที่ประเมินจากมูลค่าของเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการผลิตพืชนั้น ๆ โดยคำนวณค่าเสื่อมราคาแบบอัตราเส้นตรง (Straight Line Method)

ค. ต้นทุนผันแปร เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมด ยกเว้นต้นทุนคงที่ในข้อ ข. ทั้งที่จ่ายเป็นเงินสดหรือไม่เป็นเงินสดด้วย เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่ารวมโดยการประเมินค่า

รายการ	เฉลี่ยทั่วประเทศ			ภาคเหนือ			ภาคกลาง			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนขั้นแปร	218.88	369.68	588.56	160.48	425.84	586.32	254.70	407.03	661.73	261.59	247.92	509.51
1. ค่าแรงงานเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยว	169.81	324.44	494.25	82.56	382.41	464.97	193.59	353.66	547.25	242.61	201.18	452.79
1.1 ค่าแรงในการปลูก	125.52	203.38	328.90	68.47	237.57	306.04	169.63	204.89	374.52	161.11	137.80	298.91
เตรียมดิน	3.35	7.42	10.77	-	13.57	13.57	9.74	10.80	20.54	-	-	-
เครื่องจักร	23.90	82.85	106.75	53.53	26.77	80.30	72.52	27.19	99.71	1.41	126.97	128.38
ปลูก	20.18	18.93	39.11	-	37.32	37.32	21.28	24.51	45.79	32.58	1.26	33.84
เทคนิคปลูก	2.92	7.06	9.98	-	11.45	11.45	-	11.51	11.51	7.19	0.50	7.69
ความรู้ชาวบ้าน	49.19	41.73	90.92	14.94	60.60	75.54	36.57	64.13	110.70	72.76	8.25	81.01
ใส่ปุ๋ย	0.29	2.29	2.58	-	0.48	0.48	0.90	5.67	5.57	-	-	-
ขนยาปราบศัตรูพืช	25.69	43.10	68.79	-	87.38	87.38	18.62	61.08	79.70	47.17	0.82	47.99
1.2 ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว	44.29	121.06	165.35	14.09	144.84	158.93	23.96	148.77	172.73	81.50	72.38	153.88
เก็บเกี่ยว	25.72	53.45	79.17	14.09	51.95	66.04	10.02	76.08	86.10	46.82	31.54	78.36
แกะเอาเปลือก	6.34	16.50	22.84	-	23.89	23.89	3.96	20.08	24.04	12.21	6.73	18.94
ด้ก	10.49	33.21	43.70	-	49.14	49.14	8.03	33.79	41.82	19.84	18.82	38.66
ธนะ	0.75	12.46	13.21	-	13.40	13.40	1.95	9.22	11.17	-	14.50	14.50
ตาก	0.99	5.44	6.43	-	6.46	6.46	-	9.60	9.60	2.63	0.79	3.42
2. ภาวีสถุ	49.07	1.64	50.71	77.92	-	77.92	61.11	4.35	65.46	18.98	-	18.98
ภาวมลพิษ	7.78	0.54	8.32	12.82	-	12.82	6.19	1.43	7.62	6.43	-	6.43
หาปุ๋ย - คอก	-	1.10	1.10	-	-	-	-	2.92	2.92	-	-	-
- เหม	4.55	-	4.55	-	-	-	12.12	-	12.12	-	-	-
หาขยาปราบศัตรูพืช	32.76	-	32.76	56.87	-	56.87	38.30	-	38.30	11.48	-	11.48
หาอุปกรณ์การเกษตร ¹	3.98	-	3.98	8.23	-	8.23	4.50	-	4.50	1.07	-	1.07
3. อื่น ๆ	-	43.60	43.60	-	43.43	43.43	-	49.02	49.02	-	37.74	37.74
หาซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
หาซื้อโอกาสของเงินลงทุน ²	-	43.60	43.60	-	43.43	43.43	-	49.02	49.02	-	37.74	37.74
ต้นทุนคงที่	4.41	81.81	86.22	2.13	88.09	90.22	9.35	55.06	64.41	1.05	103.86	104.91
ค่าวัสดุ	4.41	76.35	80.76	2.13	82.45	84.58	9.35	48.68	58.03	1.05	98.95	100.00
หาซื้อเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร	-	5.46	5.46	-	5.64	5.64	-	6.38	6.38	-	4.91	4.91
ต้นทุนสุทธิ	223.29	451.49	674.78	162.61	513.93	676.54	264.05	462.09	726.14	262.64	351.78	614.42
มูลค่าสุทธิ (กิโลกรัม) ³	-	-	114.00	-	-	119.00	-	-	112.00	-	-	109.00
ต้นทุนสุทธิ (กิโลกรัม)	-	-	5.92	-	-	5.68	-	-	6.46	-	-	5.64

หมายเหตุ 1. ค่าอุปกรณ์การเกษตร หมายถึง ค่าอุปกรณ์ที่มีราคาต้นทุนหน่วยไม่เกิน 100 บาท โดยถือว่าใช้หมดอายุภายใน 1 ปี.

2. ค่าเสียโอกาสของเงินลงทุน คัดจากค่าในรายงานขั้นแปรที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดรวมกัน โดยประเมินในอัตราการร้อยละ 8 ต่อปี ตามระยะเวลาการปลูกละหุ่ง.

3. มูลค่าสุทธิของละหุ่งทั่วประเทศ รวบรวมภาค เป็นข้อมูลเบื้องต้นจากศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

แรงงานของตนเอง และแรงงานแลกเปลี่ยนเป็นรายวัน (8 ชั่วโมง) ของเกษตรกรท้องถิ่น ในอัตราทั่ว ๆ ไป คือภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคใต้ อัตราค่าจ้างแรงงาน ประมาณวันละ 25 - 30 บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อัตราค่าจ้างแรงงานประมาณวันละ 20 - 25 บาท เป็นต้น

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นถึงการคำนวณต้นทุนการผลิตละหุ่งเฉลี่ยทั้งประเทศ และรายภาคของกองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งคำนวณต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งเฉลี่ยทั้งประเทศได้กิโลกรัมละ 5.92 บาท

2. การคำนวณต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่ง โดยชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2522 ซึ่งเป็นการคำนวณต้นทุนการผลิตในปี พ.ศ. 2522 ซึ่งถ้าคิดเป็นต้นทุนการผลิตในปี พ.ศ. 2523 จะคำนวณค่าครองชีพ (Cost of Living) ของต้นทุนการผลิตในปี พ.ศ. 2522 เพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 20 การคำนวณต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ก. ต้นทุนการผลิตขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นต้นทุนหลัก มีดังนี้	
ค่าเมล็ดพันธุ์ 1 กิโลกรัมต่อไร่	10.00 บาท
ค่าเตรียมดินต่อไร่	150.00 "
ค่าแรงงานต่อไร่	150.00 "
ค่าปุ๋ย ค่ายา ต่อไร่	250.00 "
ค่าชลประทานต่อไร่	110.00 "
รวมต้นทุนการผลิตขั้นพื้นฐานต่อไร่	<u>660.00 "</u>

ผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้ประมาณ 120 กิโลกรัมต่อไร่ จึงคำนวณต้นทุนเมล็ดละหุ่งได้กิโลกรัมละ 5.50 บาท

ข. ต้นทุนชั้นที่ 2 เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นหลังจากได้ผลิตละหุ่งแล้ว มีดังนี้	
ค่ากะเทาะเมล็ดกิโลกรัมละ	0.05 บาท
ค่ากระสอบใหม่เฉลี่ยกิโลกรัมละ	0.16 "
ค่าบรรจุกระสอบและค่ากุสกีโลกรัมละ	0.04 "
ค่าขนส่งกิโลกรัมละ	0.20 "
รวม	<u>0.45 "</u>

ดังนั้น ต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งของเกษตรกรในปี พ.ศ. 2522 คำนวณได้กิโลกรัมละ 5.95 บาท และเมื่อปรับเป็นต้นทุนการผลิตในปี พ.ศ. 2523 จะได้กิโลกรัมละ 7.14 บาท

ทั้งนี้ การคำนวณต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งโดยชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ 2 ประการ คือ

ก. การผลิตเมล็ดละหุ่งของเกษตรกรเป็นแบบหัวไร่ปลายนา หรือพืชแซม ต้นทุนการผลิตดังกล่าวข้างต้นค่อนข้างจะสูงเกินไป เพราะถ้าปลูกกันแบบแน่นหนักแล้ว อย่างน้อยที่สุดสามารถตัดค่าใช้จ่ายบางอย่างออกไป เช่น ค่าปุ๋ย และค่ายา ซึ่งจะทำให้ต้นทุนเมล็ดละหุ่งต่อกิโลกรัมลดลง

ข. ถ้าปลูกละหุ่งกันแบบแน่นหนักหรือแปลงใหญ่แล้ว ผลผลิตที่ได้จะคงได้มากกว่า 120 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งจะเป็นผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง

3. การคำนวณต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่ง จากผลการสำรวจภาวะการผลิตการจำหน่ายเมล็ดละหุ่งของชาวไร่ปลูกละหุ่งในจังหวัดกาญจนบุรีและนครราชสีมา ระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน คือ กรมการค้าต่างประเทศ กรมวิชาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เมื่อวันที่ 12 - 14 กันยายน 2524 ซึ่งได้สอบถามเกษตรกรทั้งหมด 22 ราย เป็นเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี 12 ราย และจังหวัดนครราชสีมา 10 ราย จากผลการสำรวจได้คำนวณต้นทุนการผลิตจากค่าเฉลี่ยของต้นทุน ปรากฏผลดังนี้

ลำดับที่	ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม	จำนวนราย	ต้นทุนเฉลี่ยกิโลกรัมละ (บาท)
1	4.00 บาทขึ้นไป	8	4.58
2	3.00 - 3.99 บาท	10	3.52
3	3.00 บาทลงมา	4	2.48

จากต้นทุนเฉลี่ยดังกล่าวข้างต้น คณะสำรวจได้ประชุมตกลงให้ถือต้นทุนกิโลกรัมละ 4.58 บาท เป็นต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่ง เพราะได้ครอบคลุมต้นทุนในอัตราที่สูงไว้แล้ว

ตารางที่ 9 แสดงให้เห็นถึงการคำนวณต้นทุนการผลิตกิโลกรัมละ 4.00 บาท ขึ้นไป จำนวน 8 ราย

การคำนวณต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งจาก 3 แหล่ง ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า แต่ละแหล่งมีวิธีการและรายละเอียดของค่าใช้จ่ายในการคำนวณที่แตกต่างกันทำให้ไม่สามารถที่จะนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบได้ว่าต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งต่อกิโลกรัมใดจึงจะเป็นต้นทุนที่เหมาะสม กล่าวคือ การคำนวณต้นทุนการผลิตของฝ่ายเศรษฐกิจการผลิตพืช มีวิธีการคำนวณค่อนข้างไปตามหลักวิชาการ โดยคำนึงถึงต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ทั้งที่จ่ายเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ทั้งนี้ รายละเอียดค่าใช้จ่ายก็แยกรายการไว้ได้อย่างละเอียด แต่อย่างไรก็ดีข้อมูลที่เป็นตัวเลขค่อนข้างสูง ซึ่งถ้าได้มีการทบทวนตัวเลขดังกล่าวเสียใหม่ให้ถูกต้องตามลักษณะของการเพาะปลูกแล้ว ต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งของฝ่ายเศรษฐกิจการผลิตพืชก็นับว่าใกล้เคียงกับความจริง เพราะตัวเลขเท่าที่ปรากฏออกมานั้นมิได้คำนึงถึงลักษณะการเพาะปลูก การคำนวณต้นทุนการผลิตต่อไร่ของละหุ่งเฉลี่ยทั้งประเทศ คำนวณได้จากการถ่วงน้ำหนักของเนื้อที่เพาะปลูกละหุ่งเป็นรายเขตและภาค ส่วนการคำนวณต้นทุนการผลิตของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด มีรายละเอียดค่าใช้จ่ายและวิธีการค่อนข้างรวบรัด ซึ่งแบ่งการคำนวณต้นทุนการผลิตออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มปลูกละหุ่งจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต และขั้นตอนที่สอง เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหลังจาก

ตารางที่ 9

ต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่ง ปี 2523 จากผลการสำรวจ

หน่วย : บาทต่อไร่

รายการ	จังหวัดกาญจนบุรี 5 ราย					จังหวัดนครราชสีมา 3 ราย		
	1	2	3	4	5	1	2	3
พื้นที่ ปี 2523 (ไร่)	4.5	2	20	10	0.75	25	5	2
ค่าไถที่	720	300	3000	1200	975	3000	500	180
ค่าเมล็ดพันธุ์	-	16	-	150	-	-	30	-
ค่าใช้จ่ายในการปลูก	60	35	60	1200	180	300	60	30
ค่าน้ำมัน	45	120		12	25	-	-	-
ค่าแรงฉีกยา	90	105	1375	60	15	-	-	-
ค่ากำจัดวัชพืช	270	210	1750	1500	80	800	350	300
ค่าปุ๋ย	-	-	125	-	-	-	-	-
ค่าเก็บเกี่ยว	337	140	900	750	30	1875	375	150
ค่าแรงใส่ปุ๋ย	-	-	-	-	-	1500	-	-
ค่ากะเทาะ	388	140	2000	857	86	2143	150	171
ค่าขนส่ง	35	20	154	154	20	385	25	24
รวมต้นทุนการผลิต	1945	1086	9364	4883	534	10003	1490	855
ผลผลิตต่อไร่ ปี 2522 (กก.)	100	60	100	100	100	21.6	-	-
ผลผลิตปี 2523 (กก.)	450	240	2000	1000	100	2500	325	200
ต้นทุนการผลิตต่อกก. ปี 2523	4.32	4.53	4.68	4.88	5.34	4.00	4.58	4.28

การเก็บเกี่ยวผลผลิตจนกระทั่งเมล็ดละหุ่งบรรจุกระสอบแล้ว และพร้อมที่จะนำออกขาย นับได้ว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น แต่ข้อมูลที่เป็นตัวเลขนั้นค่อนข้างสูงและสูงกว่าข้อมูลที่เป็นตัวเลขของการคำนวณต้นทุนการผลิตโดยฝ่ายเศรษฐกิจการผลิตพืช ซึ่งนับว่าสูงอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม การตั้งข้อสังเกตของการปลูกละหุ่งแบบเน้นหนัก ซึ่งสามารถทำให้ลดต้นทุนการผลิตลงได้ของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจไม่น้อย และสำหรับการคำนวณต้นทุนการผลิตของคณะสำรวจระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนนั้น มีรายละเอียดค่าใช้จ่ายและวิธีการที่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายส่วนสำคัญไว้ได้ แต่การคำนวณต้นทุนการผลิตนั้นมีพื้นฐานมาจากการสำรวจข้อมูลเพียง 2 จังหวัดเท่านั้น และข้อมูลก็ไต่จากการสอบถามเกษตรกรเพียง 22 ราย ซึ่งจะนำต้นทุนการผลิตที่คำนวณได้มาเป็นตัวแทนของต้นทุนการผลิตทั้งหมดก็ย่อมจะไม่ถูกต้องนัก เพราะในแต่ละเขต แต่ละพื้นที่นั้นย่อมมีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันและไม่เท่ากันด้วย

เนื่องจากวิธีการและรายละเอียดของค่าใช้จ่ายในการคำนวณต้นทุนการผลิตทั้ง 3 แหล่งนี้ ต่างก็มีข้อดีและข้อเสียดังกล่าวข้างต้น ฉะนั้น ในการศึกษาเรื่องต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งนี้ จะศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจาก 3 แหล่งนี้ เพื่อวิเคราะห์ถึงต้นทุนการผลิตที่ควรจะเป็น และเปรียบเทียบต้นทุนจากแหล่งต่าง ๆ ในรายการค่าใช้จ่ายเดียวกัน โดยคำนึงถึงต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

จากต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่ง เปรียบเทียบปี พ.ศ. 2523 ตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่า ต้นทุนการผลิตในแต่ละแหล่งแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะต้นทุนการผลิตผันแปรไค้ของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด สูงกว่าแหล่งอื่น ๆ ในต้นทุนประเภทเดียวกัน กล่าวคือ สูงกว่าต้นทุนผันแปรของฝ่ายเศรษฐกิจการผลิตพืช ถึงร้อยละ 45.50 และสูงกว่าต้นทุนผันแปรไค้ของการสำรวจ ร้อยละ 55.90 ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายในแต่ละรายการก็สูงกว่าค่าใช้จ่ายจากแหล่งอื่น ๆ เช่นเดียวกัน สำหรับต้นทุนผันแปรของฝ่ายเศรษฐกิจการผลิตพืชและการสำรวจมีตัวเลขที่ใกล้เคียงกัน โดยต้นทุนผันแปรของฝ่ายเศรษฐกิจการผลิตพืชจะสูงกว่าต้นทุนผันแปรของการสำรวจเพียงเล็กน้อย ประมาณร้อยละ 7 ดังนั้น ต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งในปี พ.ศ. 2523 ควรจะเป็นกิโลกรัมละ 5.30 - 5.62 บาท ในขณะที่ยังไม่

ตารางที่ 10

ต้นทุนการผลิตเมล็ดกะตู่เปรียบเทียบกับแหล่งต่าง ๆ ปี 2523

หน่วย : บาทต่อไร่

รายการ	ฝ่ายเศรษฐกิจการผลิตพืช	ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ¹	การสำรวจ
ต้นทุนผันแปร			
ค่าเมล็ดพันธุ์	8.32	12.00	6.00
ค่าเตรียมดิน	117.52	180.00	120.00
ค่าแรงงานในการปลูกและเก็บเกี่ยว	376.73	187.20	350.06
ค่ายาและปุ๋ย	42.39	300.00	43.60
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ²	43.60	177.60	30.00
รวมต้นทุนผันแปร	588.86	856.80	849.60
ต้นทุนคงที่ ³	86.22	86.22	86.22
รวมต้นทุนการผลิต	674.78	943.02	635.82
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	120.00	120.00	120.00
ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม	5.62	7.86	5.30
บวก 20% ของต้นทุนการผลิตต่อ กก.	1.12	1.57	1.06
ราคาที่เหมาะสมควรขายได้	6.74	9.43	6.36

ที่มา : 1 คำนวณจากต้นทุนการผลิตปี 2522 บวกด้วยค่าครองชีพ (Cost of Living) 20% เป็นต้นทุนการผลิตปี 2523.

2 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จะประกอบด้วย ค่าอุปกรณ์การเกษตร ค่าชลประทาน ค่าขนส่ง เป็นต้น

3 ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าใช้ที่ดิน และค่าเสื่อมราคาเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร.

สามารถหักต้นทุนได้ตามลักษณะการเพาะปลูก เช่น ลักษณะแบบหัวไร่ปลายน่า พืชแซม หรือแบบเน้นหนักตลอดจนถึงเอาผลผลิตหัวไร่เป็น 120 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งถ้าผลผลิตหัวไร่สูงขึ้นแล้ว ต้นทุนการผลิตเมล็ดละหุ่งต่อกิโลกรัมจะต่ำลง และถ้าให้เกษตรกรขายได้มีกำไรร้อยละ 20 ราคาที่เกษตรกรขายได้ก็ควรจะอยู่ระหว่างกิโลกรัมละ 6.36 บาท ถึง 6.74 บาท

ปัญหาการตลาดเมล็ดละหุ่งภายในประเทศ

1. โครงสร้างการตลาดเมล็ดละหุ่งภายในประเทศ เป็นโครงสร้างที่ขาดความสมดุล เกษตรกรผู้ปลูกละหุ่งมิได้รวมตัวกันเป็นปึกแผ่น จึงไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้รับซื้อได้ ฝ่ายผู้รับซื้อก็มีอยู่หลายทอดหลายทอดในรูปของพ่อค้าคนกลาง ทำให้ราคาเมล็ดละหุ่งที่เกษตรกรขายได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาแก่เกษตรกรในการเพิ่มหรือลดการปลูกละหุ่ง ในปัจจุบันรัฐบาลได้พยายามปรับปรุงโครงสร้างการตลาดเมล็ดละหุ่ง โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันในรูปของสหกรณ์ และพยายามลดขั้นตอนการรับซื้อเมล็ดละหุ่งของพ่อค้าคนกลางจากเกษตรกรผู้ผลิตไปถึงผู้ใช้คือโรงงานผลิตน้ำมันละหุ่ง เพื่อส่งผลให้เกษตรกรขายเมล็ดละหุ่งได้ในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรมในการบรรลุเป้าหมายนี้ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด รับผิดชอบที่เป็นตัวกลางทำการรับซื้อเมล็ดละหุ่งจากเกษตรกร หรือสหกรณ์ท้องถิ่น และขายให้กับโรงงานผลิตน้ำมันละหุ่ง โดยคิดค่าบริการในอัตราร้อยละ 1 ของราคาส่งถึงหน้าโรงงาน ซึ่งจะไม่ได้รับกำไรเลย นอกจากนี้ บริษัทสยามน้ำมันละหุ่ง จำกัด จะจัดตั้งตัวแทนรับซื้อในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งใหญ่ในการปลูกละหุ่งอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากไม่มีสหกรณ์ท้องถิ่นใดหรือเกษตรกรรายใดที่จะขายเมล็ดละหุ่งให้ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับซื้อและขายเมล็ดละหุ่งให้โรงงานผลิตน้ำมันละหุ่ง เพราะผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้มีน้อย การรวบรวมผลผลิตเพื่อให้ได้ปริมาณที่มากทำให้เสียเวลาและไม่คุ้มเหมือนกับการขายให้พ่อค้าคนกลาง แม้ว่าจะมีข้อตกลงการซื้อขายเมล็ดละหุ่งระหว่างบริษัทสยามน้ำมันละหุ่ง จำกัด และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ที่ได้ทำขึ้นเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2523 ก็ตาม ในขณะเดียวกัน บริษัทสยามน้ำมันละหุ่ง จำกัด ก็มิได้มีการจัดตั้งตัวแทนรับซื้อเมล็ดละหุ่งในท้องถิ่นด้วย

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง ควรที่จะได้มีการร่วมมือกันทุกฝ่าย และประสานงานอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ เอกชน และรัฐวิสาหกิจ ก็จะผลักดันการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้

2. มาตรการควบคุมการส่งออก เพื่อสงวนเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ภายในประเทศ และการประกันราคาซื้อขายเมล็ดพันธุ์ขั้นต่ำของรัฐบาล เพื่อเป็นหลักประกันแก่เกษตรกรในการขายผลิตผลได้ในราคาพอสมควรนั้นมีผลต่อภาวะตลาดเมล็ดพันธุ์ภายในประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากราคาเมล็ดพันธุ์ไม่เคลื่อนไหวตามราคาในตลาดโลก และเกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา เมล็ดพันธุ์กับพ่อค้าคนกลาง หรือโรงงานผลิตน้ำมันละหุ่ง เกษตรกรจึงจำเป็นต้องขายเมล็ดพันธุ์ในราคาที่กำหนดโดยพ่อค้าคนกลางหรือโรงงานผลิตน้ำมันละหุ่ง ฉะนั้น รัฐบาลควรจะได้มีการทบทวนมาตรการที่มีอยู่ข้างต้นว่า เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันหรือไม่ และถ้ารัฐบาลต้องการส่งเสริมการปลูกละหุ่งกันอย่างจริงจังแล้ว การทบทวนมาตรการและติดตามผลที่เกิดขึ้นก็เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง

ตลาดต่างประเทศของไทยและปัญหา

หากไม่มีการผลิตน้ำมันละหุ่งในโรงงานขนาดใหญ่ภายในประเทศ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2522 ความเป็นผู้นำการส่งออกเมล็ดพันธุ์ของโลกตกไปยังเป็นของประเทศไทย เพราะอุปทานเมล็ดพันธุ์ของโลกมีไม่เพียงพออุปสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดซื้อขายเมล็ดพันธุ์ที่สำคัญของไทย คือ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีโรงงานผลิตน้ำมันละหุ่ง 4 โรงงาน แต่ไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ซึ่งเป็นวัตถุดิบเองได้ ในปีหนึ่ง ๆ จึงต้องนำเข้าเมล็ดพันธุ์เป็นจำนวนมาก ประมาณ 38,000 - 46,000 เมตริกตัน ในจำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ญี่ปุ่นนำเข้านั้น มาจากไทยประมาณร้อยละ 55 - 65 (ดูตารางที่ 11)

ตลอดระยะเวลาที่ไทยส่งออกเมล็ดพันธุ์จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2522 ประเทศไทยส่งเมล็ดพันธุ์ออกโดยเฉลี่ยประมาณปีละ 30,000 - 40,000 เมตริกตัน เว้นแต่ในปี พ.ศ. 2520 ส่งเมล็ดพันธุ์ออกประมาณ 68,500 เมตริกตัน ซึ่งสูงที่สุดในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยส่งเมล็ดพันธุ์ออกไปจำหน่ายมากที่สุดให้แก่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งส่งออก

ตารางที่ 11

ปริมาณเมล็ดกะหล่ำที่ญี่ปุ่นนำเข้าแยกเป็นรายประเทศ

ปริมาณ : เมตริกตัน

มูลค่า : หนึ่งพันเหรียญสหรัฐอเมริกา

ประเทศ	2516		2517		2518		2519		2520	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ไทย	23,880	12,380	24,446	9,818	21,239	5,238	22,815	6,462	32,237	12,289
สาธารณรัฐประชาชนจีน	4,115	2,091	-	-	-	-	828	266	-	-
อินโดนีเซีย	2,655	974	2,131	750	3,604	833	1,440	338	863	260
ปากีสถาน	3,588	1,750	4,880	2,271	1,265	320	13,844	3,727	5,222	1,913
ฟิลิปปินส์	769	286	3,510	1,174	6,681	1,510	3,096	861	4,736	1,729
เอธิโอเปีย	1,996	1,114	-	-	3,049	774	2,837	870	392	142
เอกวาดอร์	3,196	1,415	2,696	1,352	-	-	-	-	-	-
เคนยา อุกันดา แทนซาเนีย	1,562	560	139	71	244	60	595	151	-	-
ชุกาน	3,254	1,474	-	-	-	-	-	-	-	-
ไต้หวัน	518	206	273	121	-	-	-	-	-	-
อื่น ๆ	383	149	36	7	9	3	9	3	56	16
รวม	45,916	22,399	38,111	15,563	36,082	8,738	45,464	12,678	43,506	16,349

ที่มา : กระทรวงการคลัง, ประเทศญี่ปุ่น (Access to Japan's Import Market : Vegetable oil (III Castorseed); March 1978, pp. 6 - 9)

ตารางที่ 12

ปริมาณและมูลค่าการส่ง เมล็ดกระทู้งของ ไทยแยกตามประเทศ

ปริมาณ : เมตริกตัน

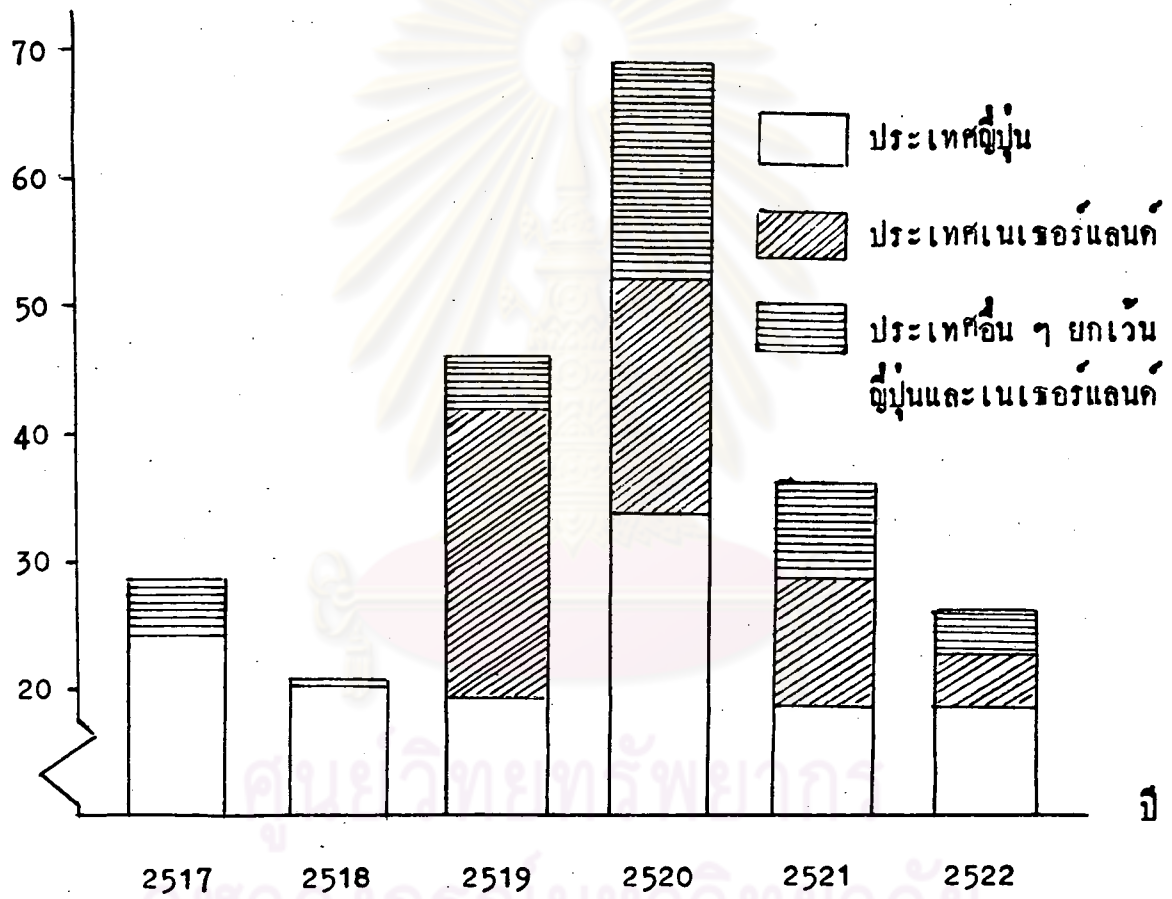
มูลค่า : ล้านบาท

ประเทศผู้ซื้อ	2517		2518		2519		2520		2521		2522	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ญี่ปุ่น	24,199	185.7	23,018	102.2	19,308	125.7	33,900	249.5	18,900	144.7	18,114	148.5
ไต้หวัน	80	0.6	200	0.9	120	0.6	100	0.3	700	5.6	130	1.1
ฝรั่งเศส	2,300	19.0	-	-	3,500	19.2	5,700	45.4	3,300	24.9	-	-
เยอรมันตะวันตก	-	-	-	-	-	-	1,200	9.0	-	-	-	-
ฮังการี	200	1.6	-	-	-	-	3,300	29.2	1,300	9.9	-	-
เนเธอร์แลนด์	502	4.4	-	-	20,502	105.3	18,300	139.9	9,300	70.2	4,001	32.8
อังกฤษ	200	1.7	-	-	-	-	5,500	42.3	1,000	7.2	488	4.1
เกาหลีใต้	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	898	7.4
มาเลเซีย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	102	0.9
รุมานี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,149	9.4
อื่น ๆ	405	2.3	-	-	-	-	เล็กน้อย	0.1	900	7.2	-	-
รวม	27,886	215.4	23,218	103.1	43,400	250.8	68,500	515.7	35,400	270.3	24,882	209.2

ที่มา : กรมศุลกากร, กระทรวงการคลัง

แผนภูมิที่ 2

ปริมาณเมล็ดกะหุ้งของไทยแยกตามประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญ

ตารางที่ 13
ปริมาณผลิตเมล็ดกะหล่ำของโลก

ปริมาณ : หนึ่งพันเมตริกตัน

ประเทศ	2518- 2519	2519- 2520	2520- 2521	2521- 2522	2522- 2523	2523- 2524
<u>ทวีปอเมริกาเหนือ</u>						
เม็กซิโก	8	6	6	6	6	6
รวม	8	6	6	6	6	6
<u>ทวีปอเมริกาใต้</u>						
บราซิล	35300 ⁶	222	277	388	325	300
เอกวาดอร์	13	10	8	10	10	10
อื่น ๆ	31	15	15	15	14	14
รวม	397	247	300	413	344	234
<u>ทวีปยุโรป</u>						
รุมานี	12	5	5	6	6	6
สหภาพโซเวียต	52	41	45	43	62	60
รวม	64	46	50	49	68	66
<u>ทวีปแอฟริกา</u>						
เอธิโอเปีย	10	10	11	11	10	10
ซูดาน	16	2	2	9	9	10
อื่น ๆ	10	10	10	10	10	10
รวม	36	22	23	30	29	30

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ปริมาณ : หนึ่งพันเมตริกตัน

ประเทศ	2518- 2519	2519- 2520	2520- 2521	2521- 2522	2522- 2523	2523- 2524
<u>ทวีปเอเชีย</u>						
สาธารณรัฐประชาชนจีน	70	70	79	98	110	120
อินเดีย	225	215	256	275	280	275
ปากีสถาน	14	8	19	19	19	20
ฟิลิปปินส์	2	6	10	12	13	15
ไทย	48	65	50	40	40	40
อื่น ๆ	16	16	16	16	16	15
รวม	375	380	430	460	478	485
รวมทั้งโลก	880	701	809	958	930	910

ที่มา : Counselor and Attache Reports, Official Statistics,
Foreign Agricultural Service Washington Estimates,
พฤศจิกายน 2523.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14
ปริมาณส่งออกและนำเข้าเมล็ดพันธุ์ของโลก

ปริมาณ : พันธุ์พันธุกรรม

ประเทศ	2518	2519	2520	2521	2522
ส่งออก					
ไทย	23	43	64	37	25
จีน	5	3	1	0	13
ปรากวัย	10	8	8	10	10
ปากีสถาน	2	20	11	3	3
เอกวาดอร์	17	9	1	0	0
อื่น ๆ	37	27	14	21	27
รวม	94	110	104	71	78
นำเข้า					
ญี่ปุ่น	36	45	44	31	37
เยอรมันตะวันตก	34	36	32	25	30
สหราชอาณาจักร	8	6	8	4	3
ฝรั่งเศส	10	10	9	6	0
อื่น ๆ	7	9	8	10	7
รวม	95	106	101	76	77

ที่มา : Counselor and Attache Reports, Official Statistics,
Foreign Agricultural Service Washington Estimates,
พฤศจิกายน 2523.

ตารางที่ 15
ราคาเมล็ดละหุ่งคากโคเกี้ยว

หน่วย : บาทต่อกิโลกรัม

เดือน \ ปี	2518	2519	2520	2521	2522
มกราคม	5.34	4.54	7.60	7.67	8.36
กุมภาพันธ์	5.05	4.87	7.46	7.92	7.79
มีนาคม	4.97	5.48	8.02	7.72	7.38
เมษายน	4.83	5.42	7.97	7.86	8.21
พฤษภาคม	4.67	5.37	6.54	7.96	8.58
มิถุนายน	4.82	5.90	7.59	8.30	8.61
กรกฎาคม	5.07	6.50	7.48	8.55	8.77
สิงหาคม	5.11	7.94	7.64	9.42	9.01
กันยายน	5.19	7.15	7.16	9.36	9.01
ตุลาคม	5.17	6.97	8.23	8.92	9.01
พฤศจิกายน	4.88	6.84	8.18	8.61	9.01
ธันวาคม	4.47	7.41	7.87	8.10	9.01
เฉลี่ย	4.96	6.20	7.73	8.37	8.58

ที่มา : ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกรุงไทย จำกัด

ประมาณร้อยละ 50 - 75 ของปริมาณเมล็ดละหุ่งที่ส่งออก รองลงมาได้แก่ ประเทศในแถบยุโรปตะวันตก เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการซื้อขายผลิตผลทางการเกษตร ฝรั่งเศส และ เยอรมันตะวันตก เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยส่งออกเมล็ดละหุ่งไปจำหน่ายยังประเทศเหล่านี้ในระยะ 2 - 3 ปีหลัง คือ พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2522 โดยส่งออกประมาณปีละ 15,000 - 30,000 เมตริกตัน หรือประมาณร้อยละ 40-50 ของปริมาณเมล็ดละหุ่งที่ส่งออกทั้งหมด (ดูตารางที่ 12)

การที่เมล็ดละหุ่งของไทยเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศนั้น สืบเนื่องจาก

1. นโยบายการสงวนเมล็ดละหุ่งไว้ใช้ภายในประเทศของผู้ผลิตรายใหญ่ของโลก คือ ประเทศบราซิล และ ประเทศอินเดีย ซึ่งผลิตเมล็ดละหุ่งรวมกันได้ประมาณร้อยละ 50-60 ของผลผลิตเมล็ดละหุ่งทั้งหมดของโลก ได้มีนโยบายห้ามการส่งเมล็ดละหุ่งออกเป็นเวลาหลายปีแล้ว ส่วนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และ สหภาพโซเวียต ซึ่งผลิตเมล็ดละหุ่งได้รวมกันได้ประมาณร้อยละ 20-25 ของผลผลิตเมล็ดละหุ่งทั้งหมดของโลก (ดูตารางที่ 13) มีความต้องการใช้เมล็ดละหุ่งภายในประเทศเพื่อการผลิตน้ำมันละหุ่งสูงขึ้น ทำให้การส่งออกเมล็ดละหุ่งของประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกลดลง

2. ไทยสามารถหาแหล่งตลาดได้และขยายตลาดไปยังประเทศในทวีปยุโรป นอกเหนือจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดเมล็ดละหุ่งที่สำคัญของไทย ทำให้การส่งออกของไทยมีปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้น

3. ประเทศไทยยังไม่มีโรงงานสกัดน้ำมันละหุ่งขนาดใหญ่ภายในประเทศ จึงส่งออกในรูปแบบเมล็ดละหุ่งแทบทั้งหมด คิดเป็นปริมาณประมาณร้อยละ 98 ของผลผลิตที่ผลิตได้

อย่างไรก็ดี การส่งออกของไทยจะมีปริมาณมากน้อยเพียงใด ยังขึ้นอยู่กับความต้องการเมล็ดละหุ่งของโลก ปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้ภายในประเทศ และปริมาณผลผลิตของโลกด้วย ซึ่งมีผลทำให้ราคาเมล็ดละหุ่งกระทบกระเทือนเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังตารางที่ 15 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของราคาเมล็ดละหุ่งที่ตลาดโคเกียว อันเป็นตลาดรับซื้อเมล็ดละหุ่งที่สำคัญของไทย ความเคลื่อนไหวของราคาเมล็ดละหุ่งที่ตลาดโคเกียวในระยะปี พ.ศ. 2519 ถึง ปี พ.ศ. 2522 มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามความต้องการเมล็ดละหุ่งของโลกที่มีมากขึ้น ในขณะที่ผลผลิตที่ได้อลดลง

แม้ว่าไทยจะเป็นผู้นำในการส่งออกเมล็ดกะหล่ำของโลกก็ตามแต่ไทยก็ไม่สามารถมีอำนาจในการต่อรองเรื่องราคาได้ เนื่องจากไทยผลิตกะหล่ำได้เพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับผลผลิตเมล็ดกะหล่ำของโลก คือผลิตเมล็ดกะหล่ำได้เพียงร้อยละ 4 เท่านั้น และประเทศผู้นำเข้าเมล็ดกะหล่ำเพื่อการสกัดน้ำมันนั้น ยังต้องแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกน้ำมันกะหล่ำที่สำคัญคือประเทศบราซิล และอินเดีย ซึ่งสามารถผลิตเมล็ดกะหล่ำได้เองและผลิตได้มากเป็นอันดับหนึ่งและอันดับสองของโลกตามลำดับอีกด้วย ทำให้ประเทศผู้รับซื้อไม่สามารถรับซื้อเมล็ดกะหล่ำในราคาสูงได้ นอกจากนี้การส่งออกของไทยยังต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน กล่าวคือ

1. สัญญาการค้าเมล็ดกะหล่ำระหว่างไทยกับประเทศญี่ปุ่นที่โคทาซึนเมื่อปี พ.ศ. 2501¹ ได้มีข้อความที่ทำให้ผู้ส่งออกไทยเสียเปรียบ กล่าวคือ กำหนดให้ถือน้ำหนักปลายทางเป็นเกณฑ์ ซึ่งผิดกับสัญญาการค้าพืชไร่ชนิดอื่น ๆ (นอกจาก ปอ) ที่ถือน้ำหนักต้นทางเป็นเกณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมล็ดกะหล่ำได้ถูกกำหนดให้เป็นสินค้ามาตรฐานที่จะต้องมีการตรวจสอบมาตรฐานก่อนส่งออกด้วย ดังนั้น จึงควรถือน้ำหนักต้นทางเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้ข้อเสียเปรียบอีกประการหนึ่งคือ ฝ่ายผู้ซื้อญี่ปุ่นเปิด Letter of Credit มาให้เพียง 98% ซึ่งความจริงการเปิด Letter of Credit มาให้เพียง 98% นั้น เป็นแบบฉบับสากลอยู่แล้ว แต่ที่ผู้ส่งออกไทยเสียเปรียบ คือผู้ส่งออกไม่เคยได้รับค่าสินค้าอีก 2% ที่เหลือ บางกรณีถูกหักค่าสินค้ามากกว่า 2% อีก โดยที่ผู้นำเข้าอ้างว่า เมล็ดกะหล่ำไทยขาดน้ำหนัก ซึ่งมักมีการอ้างเช่นนี้ทุกครั้งที่มีการส่งออก ผู้นำเข้ามักมีวิธีการพลิกแพลงที่จะทำให้เมล็ดกะหล่ำขาดน้ำหนักได้โดยการเปลี่ยนท่าเรือปลายทาง ซึ่งเป็นการถ่วงเวลาให้เมล็ดกะหล่ำแห้งยิ่งขึ้น

เงื่อนไขตามสัญญาดังกล่าวข้างต้น ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ส่งออก เพราะสินค้าได้ผ่านการตรวจสอบทั้งคุณภาพและน้ำหนักโดยผู้ตรวจสอบที่ผู้ซื้อได้แต่งตั้งขึ้นแล้ว การตรวจสอบที่ปลายทางอีกครั้งหนึ่งนั้น นอกจากจะทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้ผู้ส่งออกต้องรับผิดชอบมากเกินไปอีกด้วย เพราะความรับผิดชอบของผู้ส่งออกควรจะสิ้นสุดภายหลังจากที่ได้มีการ

¹ จานงค์ พันธ์จุฑาบุลย์, การผลิตและการค้าเมล็ดกะหล่ำ. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชาวพาณิชย์ 2515. หน้า 33 - 35.

ตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักต้นทางแล้ว

ในเรื่องนี้ ทางสมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทยได้เคยขอร้องผู้นำเข้าผู้ปุ๋นขอให้มีการแก้ไขสัญญาเพื่อถือการตรวจสอบคุณภาพที่ต้นทางเป็นเกณฑ์ ฝ่ายผู้ปุ๋นตอบว่า ขอให้ผู้ส่งออกไทยชดใช้ค่าสินค้าขาดคุณภาพในส่วนที่เกิน 2% ซึ่งฝ่ายผู้ปุ๋นอ้างว่าผู้ส่งออกยังคิดค้างอยู่ก่อน ฝ่ายผู้ปุ๋นจึงจะยอมเจรจาด้วย อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2516 ทางฝ่ายผู้ปุ๋นได้ยินยอมทำสัญญาตกลงรับซื้อเมล็ดละหุ่ง ตามน้ำหนักต้นทางจากไทย

2. ผู้ส่งออกของไทยยังไม่มีกรรวมกลุ่มที่แน่นอน อยู่ในลักษณะต่างคนต่างขายจึงขาดการประสานงานและอำนาจในการต่อรอง ในขณะที่ผู้ปุ๋นซึ่งเป็นผู้รับซื้อเมล็ดละหุ่งที่สำคัญของไทยได้มีการรวมกลุ่มกันระหว่างผู้รับซื้อภายในประเทศ เช่น สมาคมสภักดิ์น้ำมันพืช เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาตลาดของผู้ขายเมล็ดละหุ่งในประเทศไทยอย่างใกล้ชิด จึงทำให้มีการศึกษาค่ากันเองระหว่างผู้ขายภายในประเทศ ในกรณีนี้รัฐบาลควรที่จะได้มีการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ไทยเสียเปรียบ โดยสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกันระหว่างพ่อค้าผู้ส่งออก และสนับสนุนการให้ข้อมูลทางการตลาดต่างประเทศอย่างถูกต้องและรวดเร็ว ก็จะทำให้หวังการค้าเมล็ดละหุ่งมีอู่ทางในอนาคตที่ดีขึ้น

ปัจจุบันนี้ไทยได้ห้ามการส่งออกเมล็ดละหุ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ปัญหาการส่งออกของไทยที่เคยประสบมาจึงไม่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการส่งออกเมล็ดละหุ่งต่อไปในอนาคต ปัญหาดังกล่าวก็อาจจะเป็นแนวทางให้กับไทยในระยะต่อไปได้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย